

СМОЛІНСЬКИЙ

Валентин Броніславович
vsmolinski@ukr.net

УДК 351.82: 334.72

СМОЛІНСЬКА

Софія Дмитрівна
sdgnatkovich@ukr.netНАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ДЕРЖАВНОМУ
РІВНІDIRECTIONS FOR IMPROVEMENT OF
FINANCIAL AND CREDIT GOVERNANCE
OF DEVELOPMENT OF SMALL
ENTERPRISE ON THE STATE LEVELк.е.н., доцент, Львівський
національний аграрний
університетк.е.н., доцент, Львівський
національний аграрний
університет

У статті обґрунтовано необхідність вдосконалення фінансово-кредитного регулювання розвитку малого підприємництва на державному рівні. Розглянуто два основні напрями державної підтримки розвитку малого підприємництва: прямий та непрямий. Аргументовано, що до прямої підтримки належить державне сприяння підприємництву за рахунок бюджетних асигнувань. Роз'яснено, що до непрямой підтримки держави треба віднести покращення доступу підприємств до кредитних ресурсів та удосконалення інфраструктури фінансово-кредитного ринку.

В статті обґрунтовано необхідність удосконалення фінансово-кредитного регулювання розвитку малого підприємництва на державному рівні. Рассмотрены два основных направления государственной поддержки развития малого предпринимательства: прямой и непрямой. Аргументировано, что к прямой поддержке относится государственное содействие предпринимательству за счет бюджетных ассигнований. Разъяснено, что к непрямой поддержке государства следует отнести улучшение доступа предприятий к кредитным ресурсам и совершенствование инфраструктуры финансового-кредитного рынка.

The article substantiates the need to improve the financial and credit regulation of small business development at the state level. Two main directions of state support for small business development are considered: direct and indirect ones. It is argued that state support to entrepreneurship at the expense of budget allocations belongs to direct support. It is explained that the improvement of the access of enterprises to credit resources and improvement of the infrastructure of the financial and credit market should be considered as indirect support of the state.

Ключові слова: фінансово-кредитне регулювання, малі підприємства, державна підтримка

Ключевые слова: фінансово-кредитное регулирование, малые предприятия, государственная поддержка

Keywords: financial and credit regulation, small enterprises, state support

ВСТУП

Розвиток малого підприємництва має важливе значення для нормального функціонування економіки країни, тому значну роль у процесі його фінансування має відігравати держава. Фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва здійснюється державою для покращення фінансового становища малих підприємств, рівень якого має прямий вплив на розвиток економіки країни. Для цього органи влади покликані розробляти і фінансово забезпечувати програми, проекти та здійснювати заходи за рахунок центрального та місцевих бюджетів, надходжень від приватизації майна, доходів від власної діяльності, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, іноземних інвестицій тощо.

Використання в повній мірі потенційних можливостей розвитку малого підприємництва перетворює його на дієвий механізм розв'язання економічних і соціальних проблем як окремих регіонів, так і країни в цілому. Саме у такому контексті здійснювали дослі-

дження теоретичних та прикладних проблем державного управління розвитком малого підприємництва відомі вітчизняні науковці, серед яких необхідно назвати А. Базилюк, Г. Білоуса, З. Ватаманюка, Л. Воротіну, А. Гальчинського, Я. Жаліла, Ю. Клочка, Т.В. Кондратюк, В. Кредісова, К. Кривенка, О. Кужель, І. Кузнецову, Д. Ляпіна, В. Ляшенка, О. Мазура, Л. Мартинюка, А. Мельника, О. Микитюк, І. Михасюка, Ю. Палкіна, Є. Панченка, С. Панчишина, Ю. Пахомова, А. Поручника, О. Пересаду, П. Пильнову, Н. Прокоповича, В. Савчука, В. Сизоненка, Т. Смуженко, В. Сорокіну, Л. Хмелевську, М. Чумаченка та ін. Регіональні аспекти розвитку малого підприємництва найбільш детально розглянуті в роботах З. Варналія, С. Демченка, І. Кузнецової, А. Павлюк.

Але з огляду на постійні зміни умов функціонування малих підприємств, впровадження нових підходів до здійснення державного управління та виникнення пов'язаних з ними ускладнень, проблема створення оптимальних умов для подальшого розвитку малого підприємництва залишається гострою та

потребує поглиблених наукових досліджень у цій сфері. Пошук шляхів удосконалення державних фінансових механізмів регулювання малого підприємства є важливим у контексті підвищення конкурентоспроможності національної економіки України.

МЕТА РОБОТИ полягає у обґрунтуванні шляхів вдосконалення фінансово-кредитного регулювання розвитку малого підприємства в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічно та інформаційною основою роботи є нормативно-правові акти, наукові праці, матеріали періодичних видань та ресурси Internet. При написанні статті використано монографічний та порівняльний методи, які разом з методом абстрагування дозволили зробити узагальнення, здійсненні в процесі наукового дослідження.

РЕЗУЛЬТАТИ

Досвід початківців і підприємців, що вже діють, показав, що 75% їх на перше місце серед інших проблем ставлять дефіцит фінансів. У зв'язку із цим фінансово-кредитне регулювання розвитку підприємств малого бізнесу як базова функція державного управління повинне створити оптимальні умови для ефективного функціонування малих підприємств, спонукати їх до розширеного відтворення, забезпечуючи таким чином розвиток народного господарства України [2]. Важливою складовою такого регулювання розвитку малого підприємства має стати система його державної підтримки, зміст якої в першу чергу повинен полягати у розробці та забезпеченні виконання загальнодержавних та регіональних програм розвитку малих підприємств.

У загальному вигляді державна підтримка має здійснюватися у двох напрямках. Ведучи мову про пряму підтримку розвитку малого підприємства з боку держави, варто згадати державне сприяння підприємству за рахунок бюджетних асигнувань. Для ефективної державної підтримки підприємських структур малого бізнесу засобами бюджетної політики доцільно використовувати основні такі механізми як бюджетне кредитування; державне замовлення; бюджетні дотації та субсидії.

Найбільш ефективною формою державної підтримки малого бізнесу можна визнати бюджетне кредитування, яке характерне загальними особливостями надання такого роду послуг – платністю та обов'язковістю повернення, що повинні стимулювати підприємців до ефективного використання запозичених у держави коштів [3]. Але вказані особливості реалізуються лише за певних умов: забезпечення реальної відповідальності підприємців-позичальників; контроль уповноважених органів державної влади за цільовим використанням коштів кредиту; наявність ефективної системи повернення кредитів, тобто забезпечення принципу платності.

Поряд із кредитуванням для підтримки діяльності підприємських структур малого бізнесу важливо застосовувати механізм державних замовлень. Державні замовлення доцільно використовувати з метою стимулювання виробництва певного виду продукції, підтримки вітчизняного товаровиробника і, що

найголовніше, стимулювання розвитку суб'єктів малого підприємства, які будуть мати гарантії збуту продукції та фінансування своїх витрат [4]. Стосовно бюджетних дотацій та субсидій, то їх варто використовувати для розвитку малих підприємств у напрямі підвищення їх кадрового, технічного та інформаційного забезпечення.

Таким чином, необхідність забезпечення розвитку малого підприємства за рахунок бюджетних асигнувань є очевидним способом державного регулювання діяльності підприємств малого бізнесу. Разом з тим, державна підтримка малих підприємств повинна передбачати і пільгове кредитування та часткову компенсацію відсоткових ставок по кредитах.

Застосування зазначеного підходу вимагає обережності та виваженості, адже надання пільгових кредитів, як і будь-яких інших пільг, завжди порушує умови конкуренції на ринку та створює передумови для корупції. Тому фінансова підтримка розвитку малого підприємства має бути не персонального характеру, а спрямована на сектор в цілому і сфокусована на мультиплікативних схемах часткового забезпечення гарантій під кредитні зобов'язання. Такий підхід дасть змогу уникнути нерівномірного розподілу коштів між суб'єктами господарювання та зловживань у сфері використання кредитних пільг окремими підприємцями.

Поряд із прямою підтримкою розвитку малого підприємства з боку держави не менш дієвими повинні виступати непрямі способи державного фінансово-кредитного регулювання діяльності малих підприємств, серед яких в першу чергу варто згадати покращення доступу суб'єктів підприємства до кредитних ресурсів. Важливим кроком держави має бути зосередження зусиль на відновленні довіри вкладників до банківської системи та розблокуванні банківського кредитування.

Необхідно з боку держави здійснювати розробку заходів в рамках спільних консультацій з банківськими установами щодо полегшення доступу малого підприємств до банківського фінансування, зокрема до спеціальних схем кредитування для довгострокового інвестиційного фінансування, включаючи тривалі пільгові періоди, кредитні гарантії у рамках приватно-державних програм, орієнтованих на малий бізнес, і сприятливі правила прийняття заставного забезпечення [8]. У цьому контексті можна і розширювати поінформованість "інвестиційної готовності" підприємств щодо підвищення здатності малих підприємств залучати фінансові кошти.

Цікавою практикою фінансово-кредитної підтримки державою малих підприємств може стати започаткування процедури субсидіювання процентних ставок за кредитами, що надаються на купівлю товарів вітчизняного виробництва [7]. Цим можна домогтися подвійної користі: і сприяння розвитку українських малих підприємств, які отримають додаткові кошти для закупівлі товарів на теренах нашої держави, і підтримки вітчизняного товаровиробника.

Насамкінець варто згадати ще такий напрям державної підтримки малих підприємств як удоскона-

лення інфраструктури фінансово-кредитного ринку [1]. З метою покращення взаємодії малих підприємств та об'єктів фінансово-кредитної інфраструктури з боку держави необхідно вжити заходів щодо забезпечення інформаційної прозорості фінансового ринку, рівноправного доступу учасників до інформаційних потоків на ньому. У зв'язку з цим актуальним є формування єдиного інформаційного простору об'єктів фінансово-кредитної інфраструктури та забезпечення легального та відкритого доступу малих підприємств до нього. Для того, щоб забезпечити доступ до повної і достовірної інформації для підприємств, необхідно розробити інформаційні стандарти, які б відповідали вимогам інформаційного забезпечення, прийнятим на фінансових ринках США та Західної Європи [6].

Необхідним є також забезпечення спрощення доступу малих підприємств до торгів на біржах, створення системи розкриття інформації щодо угод з цінними паперами на біржах [5]. Отримання такої інформації в режимі реального часу дасть змогу малим підприємствам бути залученими до купівлі-продажу цінних паперів та отримання потенційного прибутку від володіння ними.

Поряд із розглянутими напрямками державної фінансово-кредитної підтримки розвитку малого бізнесу потрібно згадати ще низку інших, які, на думку науковців, також заслуговують на увагу. До них варто віднести: забезпечення страхування кредитів малих підприємств; надання фінансової підтримки інноваційної діяльності; компенсацію витрат на інформаційне обслуговування; компенсацію витрат на отримання патентів, захист авторських прав тощо; розвиток бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів з метою зменшення накладних витрат малих підприємств; посилення співпраці з міжнародними організаціями та фондами, що стимулюють розвиток малого бізнесу як з боку банківських установ так і державних регулюючих органів; збільшення суми коштів передбачених у Державному бюджеті на компенсацію відсотків, сплачених малими підприємствами банкам за кредитами, отриманими на інвестиційну діяльність; створення системи стимулів легітимізації тіньових доходів; посилення фінансової складової економічної безпеки вітчизняних підприємств сектора малого підприємництва за рахунок доповнення програм підтримки малого підприємництва розділом та заходами зі зміцнення його фінансової безпеки, а також активізації управлінських функцій регіональних та місцевих органів влади у напрямі формування безпечного підприємницького середовища.

ВИСНОВКИ

За роки незалежності України було здійснено багато спроб сформувати ефективно діючий механізм державної фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, однак така підтримка на сьогодні залишається більше декларативною, ніж реальною. Потрібно визнати, що сучасний стан фінансування розвитку малого бізнесу в Україні не дає змоги

активно розвиватись малим підприємствам. Основними причинами цьому є нерозвиненість фондового ринку, інфраструктури фінансово-кредитного ринку та цілеспрямованої державної регуляторної політики.

Організація успішного малого бізнесу в нашій країні має базуватися на дієвій фінансово-кредитній підтримці з боку держави, пошуку нових методів фінансування малих підприємств і створення орієнтованої на них фінансової інфраструктури. Це, у свою чергу, дасть можливість підвищити конкурентоспроможність національної економіки України шляхом посилення позицій підприємств на ринку та завоювання ними нових сегментів на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Богун К.В. Організаційно-правове забезпечення фінансової інфраструктури малого підприємництва в Україні / К.В. Богун // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 1(48). – 2010. – С. 269-275.
2. Павлюк Т.І. Тенденції соціально-економічного розвитку : мікро- та макроекономічний аспект / Т.І. Павлюк // Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки. – №3 (69). – 2012. – С.162-169
3. Пасінович, І.І. Фінансові потоки структурних перетворень та необхідність їх державного регулювання / І.І. Пасінович // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – 2016. – Том 22 №1. – С. 41-47.
4. Пріоритети підвищення ефективності транскордонного співробітництва та зміцнення конкурентоспроможності підприємництва західних регіонів України / [Васильців Т.Г., Борщевський В.В., Флейчук М.І. та ін.] ; за ред. Т.Г. Васильціва. – Львів : ЛФ НІСД, 2010. – 168 с.
5. Рябченко О.П. Економічні методи державного управління в період реформування економіки / О.П. Рябченко // Вісник Університету внутрішніх справ. Вип.9. – Харків, 2012. – С. 327-334.
6. Сич О.А. Аналіз впливу інституційного середовища на розвиток малого та середнього підприємництва / О.А. Сич, І.І. Нітман // Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. – № 2 (10). – С.111-118.
7. Смолінська С.Д. Вдосконалення системи підтримки малого підприємництва в Україні / С.Д. Смолінська, О.Д. Гнаткович // Проблеми розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграції / Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, Львів. – 19-20 жовтня 2007 р. – С. 153-155.
8. Ясіновська І.Ф. Державна регуляторна політика в сфері підприємництва та її вплив на діяльність суб'єктів господарювання / І.Ф. Ясіновська // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №5(31). – С.312-315.